

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نشست
تبیین بسته تحولی
(برنامه ویژه مدرسه)

تهیه و تنظیم: اداره روابط عمومی و امور بین الملل
طراح گرافیک و صفحه‌آرا: مجتبی زند

تهران | خیابان کریمخان | خیابان ایرانشهر | ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش |
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی | کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ |
تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹ | نامبر: ۸۸۳۰۹۲۶۵ | سایت: www.oerp.ir

۲۱

نقد و تحلیلات

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

نشست

تبیین

بسته تحولی

(برنامه ویژه

مدرسه)

نشست تبیین بسته تحولی (برنامه ویژه مدرسه) با حضور دکتر حسن ملکی معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مدیران سازمان، مدیر اجرایی طرح و همچنین مدیران کل آموزش و پرورش استان‌ها به صورت غیرحضوری و وبیناری برگزار شد.

این نشست پیرو دستورالعمل اجرایی طرح بوم ارسال شده در تیر و بهمن سال ۱۳۹۹ و نظر به اهمیت بسته تحولی، کیفیت بخشی به اجرای برنامه ویژه مدرسه و تبادل نظر با مسئولان استان‌ها به صورت غیرحضوری برگزار شد. گزارش اجرای بسته تحولی (برنامه ویژه مدرسه)، نظرات دکتر حسن ملکی معاون وزیر و ریاست سازمان پژوهش، بیان نظرات مدیران کل استان‌ها محورهای اصلی این نشست بود.

ابتدای این نشست دکتر عظیم محبی دبیر برنامه ویژه مدرسه (بوم) با اشاره به چرایی تدوین این برنامه و فرایند تشکیل و اجرای آن، گزارشی از اقدامات صورت گرفته تاکنون و ارسال این بخشنامه در سال ۱۳۹۷ به استان‌ها را ارائه کرد.

ماهیت برنامه ویژه مدرسه

این برنامه دقیقاً منطبق بر راهکار ۵-۵ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است؛ به نحوی که به مدارس امکان می‌دهد ۶۰ ساعت از زمان رسمی آموزشی خود را متناسب با نیازهای دانش‌آموزان و با در نظر گرفتن رویکرد فرهنگی و تربیتی، مهارت‌های شغلی، حرفه‌ای و غیره را برنامه‌ریزی و اجرا نمایند.

در دو سال گذشته واکنش مدارس نسبت به این برنامه مثبت بوده است اما واقعیت این است که در دو سال گذشته آنچه که ما اسمش را پشتیبانی‌های علمی می‌گذاریم، اعم از آموزش مدیران مدارس، آموزش معلمان و آموزش مربیان تربیتی و مشاوران، خوب اجرا نشده است و انتظارات ما تحقق پیدا نکرده است. بحث کرونا هم به این مسئله دامن زده است.

این برنامه امسال به عنوان بسته تحولی وزارت آموزش و پرورش انتخاب شده و جزو اولویت‌های اول وزیر آموزش و پرورش قرار گرفته است که این انتخاب از نظر ما یک فرصت است.

فعالیت‌های انجام شده در راستای اجرای برنامه بوم

امسال طبق بسته تحولی سه برنامه اصلی داشتیم. برنامه اول ما آموزش مدیران بود که این آموزش مدیران از آبان تا دی برای ۶۰ هزار مدیر متوسطه اول و ابتدایی به صورت متمرکز و در یک دوره آموزشی ۲۴ ساعته برگزار شد.

در ادامه بر اساس مباحثی که مطرح شد، آقای وزیر اعلام کردند که معلمان و کارشناسان هم باید آموزش ببینند که یک دوره آموزشی برای معلمان و کارشناسان در نظر گرفتیم. پیشنهاد ما این است که از طریق مدرسان استانی، این دوره‌های آموزشی تا ۲۰ اسفند که دوره‌های ضمن خدمت باز است به صورت وینار برگزار شود و مراحل اداری ضمن خدمت هم در فروردین ماه انجام بگیرد. برای ارزشیابی هم پیشنهاد ما این است که به سمت آزمون‌های عملکردی برویم که آزمون عملکردی بوم همان

چارچوب برنامه‌ریزی درسی در سطح مدرسه است. بهتر است که هر مدرسه حداقل یک موضوع را دنبال کنند.

برنامه سوم ارزیابی از ۸ مدرسه مجری برتر استان‌ها بود. به خاطر شرایط کرونایی امکان اعزام تیم از ستاد فراهم نبود و ما زحمت را دادیم به همان مدرسانی که دوره دیده بودند و آن‌ها ارزیابان ما شدند. حداقل ۲۰۰ نفر در کار ارزیابی به کمک ما آمدند و هر مدرسه را به صورت کیفی ارزشیابی کردند و نتایجش را برای ما فرستادند.

نتایج ارزیابی‌ها نشان می‌دهد که مدارس مجری برتر نسبت به بقیه بهتر عمل کرده‌اند، اما باید عرض کنم که آغاز راه هستیم. نتایج نشان می‌دهد که فرآیند نیازسنجی در این دوره‌های آموزشی باید خوب کار شود تا مدارس بر اساس نیازسنجی به عناوین آموزشی برسند.

دو سال اخیر سال تمرین بوده و ما همان مهارت‌هایی که قبلاً خارج از برنامه‌های درسی آموزش می‌دادیم را بازطراحی کردیم که خیلی خوب بوده است، اما حالا می‌خواهیم کار یک مقدار عالمانه‌تر شروع شود و برای اول مهر ۱۴۰۰ انتظار داریم که مدارس به صورت حرفه‌ای‌تر وارد کار شوند.

فلسفه وجودی برنامه بوم، برنامه ریزی درسی در سطح مدرسه است

دکتر حسن ملکی ریاست سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی: این برنامه مهم و راهگشا براساس استلزامات قانونی، آموزشی و عقلی و خردورزانه تهیه شده است. مبنای قانونی این طرح، راهکار ۵-۵ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است که به طور صریح آموزش و پرورش را موظف کرده ۲ ساعت از ساعات هفتگی آموزشی را به برنامه ریزی درسی در سطح مدرسه اختصاص دهند. فلسفه وجودی برنامه ویژه مدرسه همین کلید واژه برنامه ریزی درسی در سطح مدرسه است. ما براساس فلسفه نظام تعلیم و تربیت مان نمی توانیم به سمت آموزش و پرورش غیرمتمرکز برویم اما کاهش تمرکز را می توانیم دنبال کنیم.

نظام آموزشی ما به صورت کلی و طبق اصول خاصی شکل گرفته که بخش عمده آن ملی و بخشی از آن نیز به صورت بومی وجود دارد که در کل آن تفاوت خاصی به چشم می خورد اما از منظر تعلیم و تربیت، تفاوت هایی وجود دارد که باید به این تفاوت ها توجه کنیم و تعلیم و تربیت ما رنگ بومی به خود بگیرد.

برنامه ویژه مدرسه یک مبنای خردورزانه و عقلانی هم دارد که این مبانی را بصیرت انسان درک می کند و می فهمد. این مبانی

عبارت از این است که ما نباید این تصور را داشته باشیم که تمام نخبگان، عاقلان و خردورزان و تمام آن‌هایی که کار بلد و راه بلد هستند فقط در تهران جمع شده‌اند. ما باور داریم که در استان‌ها افراد خردمند و اندیشه‌ورزی وجود دارند. پس ما باید فضایی ایجاد کنیم که بتوانیم از معلمان، مدیران، مؤسسات علمی و فرهنگی، دانشگاه‌ها، مؤسسات قرآنی و سایر نهادها بهره‌برداری کنیم. این حکم عقل است.

لوازم تحقق مطلوب برنامه ویژه مدرسه

اولین لازمه این است که ما باید فهم واحدی از مفاد برنامه ویژه مدرسه داشته باشیم. این که آیا الآن داریم یا نه، نمی‌دانیم. لازمه دوم این است که نقش‌هایی که در شیوه‌نامه تعریف شده، انجام بگیرد و اجرا شود. برای ستاد، برای مدیرکل استان و برای عناصر مختلف درون مدرسه، نقشی تعریف شده است اما آیا این نقش‌ها درست اجرا می‌شوند؟ استحضار دارید که اگر نقش تعریف شود ولی اجرا نشود گره‌ای باز نمی‌شود.

سومین لازمه این است که رسالت اصلی برنامه ویژه مدرسه باید به درستی فهم شود. رسالت اصلی این برنامه به حرکت درآوردن مدارس در جهت برنامه‌ریزی درسی محلی، منطقه‌ای و درون

مدرسه‌ای است. اگر از این رسالت فاصله بگیریم اصل مسئله قربانی خواهد شد. لازمه چهارم هم این است که اراده قوی برای اجرا وجود داشته باشد.

لازمه پنجم این است که موانع اجرای برنامه ویژه مدرسه را از طریق پایش مستمر به دست بیاوریم. پایش یعنی ارزشیابی فرآیندی. این پایش خیلی می‌تواند به ما کمک کند، اما آیا این پایش انجام شده؟ آیا در مدارس ارزشیابی‌های فرآیندی براساس آنچه که در شیوه‌نامه قید شده، انجام می‌شود؟

تحقق برنامه ویژه مدرسه مستلزم تحقق ابزارهایی است اما اکنون که در سال سوم اجرای این برنامه هستیم سؤالات مهمی پیش می‌آید و آن این است که ارزیابی شما از ماهیت برنامه ویژه مدرسه چیست؟ نحوه اجرای این برنامه چطور بوده است؟ برنامه ویژه مدرسه را مناسب می‌دانید؟ در اجرای این برنامه چه بازخوردهایی به شما رسیده و به چه تجربه‌ی زیسته‌ای رسیده‌اید؟

سپس هر یک از مدیران کل آموزش و پرورش استان‌ها، معاونان آموزشی و رابطان پژوهشی به بیان نظرات و پیشنهادات خود پرداختند.

تمرکززدایی و تفویض اختیار به مدارس از طریق بوم

قاسمعلی خدابنده مدیر کل آموزش و پرورش خراسان رضوی بیان کرد: من فکر می‌کنم یک بحث عمده اهمیت برنامه ویژه مدرسه همان بحث تمرکززدایی و تفویض اختیار به مدیران مدارس است. اینکه ما با اعتماد به صلاحیت همکاران مان و با اعتماد به توان مدیران مدارس بتوانیم برنامه‌ای را ارائه دهیم که همکاران ما هم در تهیه و تدوین محتوا و هم در اجرا و ارزشیابی برنامه همکاری داشته باشند، اتفاق مبارکی است.

ما در شرایط کرونایی فعلی با توجه به اینکه بیشتر فرآیند آموزشی ما از طریق سامانه شاد انجام می‌گیرد قطعاً باید از این فرصت برای راهنمایی و مشاوره دانش‌آموزان بهره بگیریم و از ظرفیت مربیان پرورشی و مشاوران بهره ببریم. اکثر دانش‌آموزان در طول یک سال گذشته در منزل بوده‌اند و ارتباطها و تعاملات اجتماعی آنها کاهش پیدا کرده است. به نظر می‌رسد که زمینه برخی از آسیب‌های اجتماعی فراهم شده است. باید از ظرفیت بوم استفاده کنیم و باعث انگیزه‌بخشی، امیدآفرینی، مهارت و گفت‌وگو و تعامل سازنده شویم.

درخصوص چالش‌های اجرای برنامه بوم، اولاً به دلیل گستردگی موضوعاتی که توسط شورای مدرسه مد نظر قرار می‌گیرد و در مدارس مختلف این موضوع متفاوت است، یک ارزشیابی دقیق نمی‌شود انجام داد. چالش دوم این است که معمولاً در هر طرحی که از طرف وزارت محترم اعلام می‌شود یک منابع مالی برای اجرای طرح پیش‌بینی می‌شود ولی در اجرای طرح بوم منابع مالی پیش‌بینی نشده است.

چالش سوم این است که مسئولیت به‌کارگیری نیروهای خارج از حوزه آموزش و پرورش یا خارج از مدرسه را به مدیر محترم واگذار کرده‌اند در صورتی که مدیران برای دعوت از افراد مختلف با چالش عدم پاسخ استعلام می‌شوند و معمولاً حراست به این راحتی اجازه نمی‌دهد که یک نفر خارج از آموزش و پرورش بیاید و در کلاس‌های مدرسه شرکت و موضوعاتی را منتقل کند.

اهمیت نقش مدیران مدارس در اجرای بوم

سعید ربوشه معاون آموزش ابتدایی شهر تهران اظهار داشت: کاری که ما در حوزه ابتدایی در تهران دنبال می‌کنیم، ساختن یک شبکه در سطح مناطق است. همچنین ما در راستای لازمه اولی که دکتر ملکی در این جلسه به آن تأکید کردند در چند ماه

اخیر مرتب اعلام کرده‌ایم که مدیران مدارس باید برداشت‌های ذهنی‌شان تقریب پیدا کند و فهم نزدیکی نسبت به این معنای مهم داشته باشند.

یکی از پیش نیازهای بوم این است که مدیر باورش شود که شخص او در مدرسه این قابلیت را دارد که آورده بیاورد و از دانشگاه و جاهای دیگر کمک بگیرد. یعنی ما اجازه تصمیم‌گیری را به مدیر بیشتر بدهیم.

پانته‌آ دری معاون آموزش متوسطه شهر تهران نیز گفت:

در سطح شهر تهران از سه سال پیش تاکنون برنامه‌های متعددی در جهت هم‌سو کردن نگرش مدیران واحدهای آموزشی برای درک مناسبی از مفاهیم کلیدی بوم انجام شده است. اما حتماً مستحضر هستید که بسیاری از این برنامه‌های تحولی قائم به نگرش مدیر مدرسه هستند. یعنی اگر مدیر مدرسه با سند مانوس باشد و اگر دنبال تحول و بهبود باشد، خودش راهکاری را برای اجرای این برنامه‌ها فراهم می‌کند و حتی مسائل و مشکلات را هم با استفاده از تکنیک‌های حل مسئله، ظرفیت مدرسه محوری، اقتضائات و امکانات مدرسه و امکانات داخلی و خارجی مرتفع می‌کند.

ما در درون مدرسه انتظار داریم که این هم‌سوایی و هم‌افزایی را مدیر مدرسه در جمع خودش فراهم کند، اما متأسفانه ما در واحدهای

بیرونی به دلیل تعدد برنامه‌ها یا تلقی کردن بوم به عنوان یک فوق برنامه، دچار یک مسئله و موانعی هستیم که مرتفع کردن آن نیاز به هم‌افزایی جناب آقای دکتر ملکی و بازتعریف مأموریت‌ها و نقش‌ها دارد.

بخشی از قوانین در این زمینه باید انعطاف‌پذیری بیشتری داشته باشند. مثلاً قوانین مربوط به حضور افراد در مدرسه. طبیعتاً انتظار ما این است که مدرسه یک نیازسنجی کند و براساس فراوانی نیازها تصمیم بگیرد که چه عنوانی را در راستای ساحت‌های شش‌گانه برای بچه‌های یک کلاس ترسیم کند. حضور برخی از افراد متخصصی که مؤثر هستند یک مقدار با قوانین ما سازگار نیست. این مسئله‌ای که به نظر می‌آید باید راجع به آن بیشتر گفت‌وگو کنیم و راه‌تخلّف یا به دردرس افتادن مدیر مدرسه را ببندیم.

در شهر تهران تمایل بیشتر به برنامه‌های تراکمی است چون شاید همه همکاران در حوزه آموزش ساعت خودشان را مهم بدانند و اختصاص یک ساعت در آموزش حضوری به این ۶۰ ساعت محقق نشود. اما خوشبختانه در آموزش‌های غیرحضوری این مشکل حل شده است. من می‌خواهم خواهش کنم که در پساکرونا این اختیار به شورای مدرسه داده شود که برای چنین برنامه‌های تحولی از ظرفیت غیرحضوری استفاده کنند.

برنامه بوم یک حلقه مفقوده بود

محمد فیاض پور معاون آموزش ابتدایی استان فارس گفت: طرح بوم برای مدارس کشور یک حلقه مفقوده بود و به نظر من جای خودش را خیلی خوب پیدا کرده است. به طوری که الآن طرح بوم در مدارس استان فارس در میان اولویت‌ها قرار گرفته است. ما برای عوامل اجرایی ۱۶ مدرسه در استان فارس تقدیرنامه صادر کردیم که تأثیر به‌سزایی داشت و من پیشنهاد می‌کنم تقدیرنامه‌ها را بیشتر کنیم.

از آنجایی که برنامه بوم یک نهال نوپا است به نظرم می‌آید که باید حمایت‌های بیشتری از آن صورت بگیرد. یعنی هم باید تمرکز فکری، نظری و تئوریک بیشتری روی آن داشته باشیم و هم حمایت‌های مالی بیشتری از آن انجام دهیم.

پیشنادهای اصفهان برای اجرای بهتر برنامه بوم

لیلا سادات ابطی معاون آموزش ابتدایی اصفهان اظهار داشت: بوم را می‌پسندیم به دلیل فرصتی که جهت اعتماد به مدرسه در راستای تکوین برنامه‌های درسی تجویزی با توجه به نیازهای بومی و محلی دانش‌آموزان و توجه به مهارت‌آموزی فراهم کرد.

یکی از کارهایی که در استان انجام شد، تدوین برنامه عملیاتی و سالیانه توسط کارگروه استانی بوم بود که در ۴ معیار و ۱۳ زیر معیار و با ۳۸ فعالیت اجرایی تدوین شد. همچنین در این رابطه فیلم آموزشی تهیه و بارگذاری شد و ۳۹۰۰ کتاب راهنمای عمل برای کل مدارس استان تهیه شد و در اختیار همه مدیران قرار گرفت. با توجه به این که ما به محدودیت‌های کرونا برخورد کردیم و دانش‌آموزان نتوانستند در مدارس حضور پیدا کنند، عدم امکان اجرای بسیاری از برنامه‌ها و همچنین محدودیت ساعتی، چالش‌هایی را برای ما ایجاد کرد. عدم شناخت کافی برخی از مدیران و معلمان در تدوین و اجرای درست برنامه‌ها یک معضل خواهد بود. همچنین تراکم بالای دانش‌آموزی در مدارس عادی دولتی یک مشکل خاص است. حجم بالای محتوای کتب درسی نیز به خصوص در شرایط کرونایی برای اجرای برنامه بوم محدودیت‌هایی ایجاد می‌کند.

یکی از پیشنهادهای ما برای اجرایی شدن بهتر طرح بوم، آموزش مجازی در زیست‌بوم جدید در فضای شاد است. پیشنهاد دیگر هماهنگی دستگاه‌های اجرایی برای رفع موانع و مطرح شدن بوم در شورای آموزش و پرورش است. پیشنهاد دیگر نیز تقدیر از مدیرانی است که عملکرد بهتری داشته‌اند.

تعدد و تنوع برنامه‌ها مانع اثربخشی می‌شود

هادی زارع‌پور مدیر کل آموزش و پرورش کهگیلویه و بویراحمد بیان کرد: یکی از مشکلات و موانعی که در اجرای طرح بوم با آن مواجه‌ایم، تعدد و تنوع برنامه‌ها است که استان‌ها را در اجرا با مشکل مواجه می‌کند. خواهش من این است که تدبیر و تدابیری در سطح ستاد اندیشیده شود که برنامه‌ها کمتر شوند و به کیفیت برنامه‌ها افزوده شود تا استان‌ها در اجرا با مشکل مواجه نشوند. مهم اجرای اثربخش برنامه‌ها است و تعدد و تنوع برنامه‌ها مانعی برای اثربخشی برنامه‌ها در استان است.

شرایط کرونایی از اسفند سال ۱۳۹۸ به بعد اجرای برنامه بوم را با موانع جدی مواجه کرده است. نبود زیرساخت‌های لازم و اعتبارات کافی نیز مشکل دیگری است که در زمینه اجرای بوم وجود دارد. ما به ویژه در بحث مهارت‌آموزی نیاز به اعتبار داریم. ان شاء الله بتوانیم زیرساخت‌ها، الزامات و مقدمات اجرای مطلوب و اثربخش برنامه بوم را به خوبی فراهم کنیم.

بوم می تواند پیش نیاز آموزش های بهینه باشد

ناصر علی فر معاون آموزش متوسطه خوزستان بیان کرد:
برنامه بوم با توجه به تنوع قومی، جغرافیایی، فرهنگی و زیست بوم جدید می تواند یک باب را باز کند و پیش نیاز خوبی باشد تا ما آموزش های بهینه ای داشته باشیم، اما عدم تسلط مدیران به اجرای این برنامه باعث شده که مشکلاتی برای ما به وجود بیاید. اگر ما بخواهیم برنامه بوم را همگانی و فراگیر کنیم و مدیران ما به این باور برسند که یکی از اهداف مهم وزارتخانه برنامه بوم است، حتماً باید این به یک گفتمان تبدیل شود و پیگیری مناسب از سطح ستاد تا صف صورت بگیرد و باز دیده ها و ارزیابی های ما براساس این برنامه باشد.

مهم ترین عنصر در اجرای بوم، مدیر مدرسه است

رقیه معتمدی معاون آموزش ابتدایی لرستان نیز اظهار داشت:
سال هاست که مدیران مدارس ما خواستار تفویض اختیارات بیشتری به مدارس هستند که این تفویض اختیار در حوزه های درسی و تربیتی نیازمند توانمندی های لازم در این حوزه ها است.

از طرفی دیگر، مدیران مدارس به کسب آموزش‌های لازم برای تقویت شایستگی‌های پایه برای هدایت برنامه‌های درسی نیازمند هستند. برنامه ویژه مدرسه گامی در جهت اجرایی کردن سند تحول بنیادین است و امیدواریم که با اجرای این برنامه گام مؤثری در جهت تحقق اهداف این سند برداشته شود.

به نظر بنده مهم‌ترین عنصر در اجرای بوم، مدیر مدرسه است. نگرش، اعتقاد و باور مدیر برنامه مدرسه در اجرای درست بوم و پرداختن به آن بسیار مؤثر است. آیا مدیر ما رویکرد مهم برنامه ویژه، چشم‌انداز و پیامد درست این برنامه را شناخته است؟ آیا روی الگو و هدف‌گذاری برنامه درسی ملی شناخت دارد؟ ما باید بیشتر روی این قضیه کار کنیم که مدیران ما فهم و مفاهمه درستی از برنامه داشته باشند.

لزوم هماهنگی کل سازمان‌ها در اجرای برنامه ویژه مدرسه

محمد زمانی معاون آموزش ابتدایی خراسان جنوبی بیان کرد: برنامه ویژه مدرسه لزوم هماهنگی در بالاترین سطح ساختار اداری کشور را می‌طلبد. مدیران کل سازمان‌ها بایستی بدانند که چه خدماتی می‌توانند به مدارس ارائه دهند و چگونه با مدارس تعامل

داشته باشند. همچنین لزوم طراحی پوسترها و اینفوگراف‌ها یا کتابچه‌ای که خدمات سازمان‌ها را در مدرسه معرفی کند، ضروری است. شکل‌گیری دبیرخانه برنامه ویژه مدرسه نیز با توجه به اهمیت موضوع می‌تواند قوام‌بخش این برنامه باشد. عظیم محبی تأکید کرد:

بنده در اینجا اعلام می‌کنم که پایان دوره آموزشی، پایان خردادماه خواهد بود و ما با مرکز نیروی انسانی وزارتخانه هماهنگ می‌کنیم که LTMS تا ۳۰ خرداد باز باشد تا همه همکاران مدرسه و کارشناسان استان‌ها و مناطق از ظرفیت‌های لازم بهره ببرند.

در صدی از امتیازات برنامه تدبیر و تعالی باید به بوم داده شود

کامیار قهرمانی فرد معاون آموزش ابتدایی آذربایجان شرقی عنوان کرد: جای خالی برنامه بوم و جلسه امروز احساس می‌شد که به خوبی به آن پرداخته شد. بوم، فراتر از راهکار ۵-۵، ناظر به تعلیم و تربیت تمام ساحتی است که مورد تأکید سند تحول بنیادین است. برنامه بوم برای تمام ساحت‌های شش‌گانه مورد تأکید سند تحول و برنامه درسی ملی، فعالیت و اشرافیت دارد و واقعاً مورد استقبال مدیران مدارس قرار گرفته است.

ما در زمینه ادبیات مشترک و فهم مشترک منتظر ستاد نمائیم و
 وینارهایی را در سطح استان آذربایجان شرقی برنامه‌ریزی کردیم و
 در حال اجرا هستیم. حتی کتابچه‌ای را هم تدوین کرده‌ایم که آن
 را تحت عنوان "برنامه ویژه مدرسه در یک نگاه" در اختیار مدیران
 محترم مدارس قرار می‌دهیم. این ابتکار استان است.
 عظیم محبی در این باره گفت:

خانم حکیم‌زاده، جناب آقای کمرئی و همکاران‌شان همراه
 هستند و الآن هم برنامه ویژه مدرسه را در الگوی جدید برنامه
 تعالی دیده‌اند. من امروز پیش‌نویس نامه‌ای را با امضای آقای
 دکتر ملکی می‌گیرم و آن را برای خانم حکیم‌زاده و آقای کمرئی
 می‌فرستیم که برنامه بوم را در مدل برنامه تدبیر و تعالی ببینند.
 الآن از نظر ما حدود ۱۰ درصد امتیازات تدبیر و تعالی باید به برنامه
 ویژه مدرسه داده شود.

محمد محمدی معاون آموزش ابتدایی چهارمحال و بختیاری نیز
 بیان کرد:

باور و آرزوی همه ما در تعلیم و تربیت این بود که نظام آموزشی
 ما آرام آرام به سمت نیمه متمرکز گرایش پیدا کند. شاید یکی از
 بهترین مدخل‌ها برای انجام این کار برنامه بوم است. اما چرا
 مدیران محترم مدارس این آرزو را با شدت جویا نمی‌شوند؟ وقتی

رصد می‌کنیم می‌بینیم مدیران آنقدر درگیری دارند که از این کار زیبایی که به نفع مدرسه است غافل شده‌اند. ما می‌توانیم یکی از معیارهای سنجش صلاحیت مدیران مدارس را برنامه بوم بدانیم.

جمع‌بندی

در پایان دکتر ملکی در جمع‌بندی این نشست به سؤالات مطرح شده و دغدغه‌های مسؤولان آموزش و پرورش استان‌ها در خصوص شیوه و فرایند برنامه ویژه مدرسه همچون زمان اجرای این برنامه، اعتبارات، بهره‌گیری از نیروهای برون سازمانی، اختیارات مدیران مدارس، تراکم دانش‌آموزان در دوره ابتدایی، ارزشیابی‌ها و... پاسخ داد. دکتر ملکی گفت:

در این جلسه مطرح شد که تنوع و تعدد برنامه‌های ارسالی از ستاد به استان‌ها زیاد است و طبیعتاً کثرت برنامه‌ها باعث می‌شود نقاط طلاقی برنامه‌ها زیاد شود. هر چقدر نقاط طلاقی زیاد شود نظام‌دهی به آن مشکل خواهد بود و برای مدیران سخت می‌شود که از بین برنامه‌ها اولویت‌بندی کنند. اشاره شد که مدیران مدارس در دعوت از افراد بیرونی مشکل دارند و راحت نیستند. لابد این مسئله مد نظرتان بوده که در دعوت از افراد گاهی به استعلام خاصی نیاز دارند.

سومین مسئله‌ای که مطرح شد، ابهام در زمان آموزش بود. بنده این مسئله را مهم می‌دانم و برای آن برنامه داریم. اگر زمان آموزش معلوم نباشد، برنامه ویژه مدرسه اهمیت و جایگاه خاص خودش را پیدا نمی‌کند. اعتبار مالی برای اجرا هم مسئله دیگری بود که مطرح شد. در این بخش انتظار این است که مدیران مدارس بتوانند با جذب و شناسایی افراد خیر کارها را پیش ببرند. البته انتظار ما نباید انتظار خارق‌العاده‌ای باشد چون مدیران به اعتبار مالی احتیاج دارند ولی می‌خواهم بگویم این هم یک فرصت است که برخی مدیران بتوانند در محل زندگی‌شان خیرین را کشف کرده و با آن‌ها ارتباط برقرار کنند.

این مطلب درست است که اگر بخواهیم ۲ ساعت از زمان آموزشی را به برنامه ویژه مدرسه اختصاص دهیم باید از ساعات آموزشی بقیه دروس کم کنیم که در شرایط عادی نیز ساعت آن‌ها کم است بنابراین باید برنامه‌ریزی و دقت لازم در این زمینه صورت گیرد؛ البته در برنامه‌های تحولی به دنبال تولید بسته‌های تربیت و یادگیری هستیم که جایگزین کتاب‌های درسی خواهند شد.

نکته دیگری که مطرح شد این بود که احتمالاً برخی از مدیران مدارس اعتماد به نفس لازم را ندارند. یا احساس می‌کنند اختیار ندارند یا واقعاً این‌طور است. این جای تأمل دارد چون در شیوه‌نامه

به مدیر مدرسه اختیار روشنی داده شده است. شاید گاهی اختیار هست ولی روحیه و اعتماد بهره‌برداری از آن اعتماد نباشد. گفته شد که زیاد بودن تراکم، اختلال ایجاد می‌کند. این مطلب درست است. تراکم دانش‌آموزان هر چقدر بالا باشد طبیعتاً فرصت برای اجرای برنامه‌های نوآورانه کاهش پیدا می‌کند. من در همین جا باید اشاره کنم که اگر برنامه ویژه مدرسه هدف محور پیش برود، ارزشیابی آن سخت نیست. ارزشیابی زمانی سخت خواهد شد که ما با برنامه ویژه مدرسه برخورد فله‌ای داشته باشیم نه برخورد نظام‌مند ساختاری.

در فرمایشات شما بزرگواران و برنامه‌هایی که امروز ارائه کردید همت والایی دیدم و این اراده قوی شما امید را در دل ما زنده کرد. باید مهارت‌آموزی را در مجموعه تعلیمات برنامه ویژه مدرسه محور قرار دهیم چراکه در استان‌ها نمونه‌های بسیار خوبی از مهارت وجود دارد که شما امروز نمونه‌هایی از آن‌ها را مطرح کردید. معتقدم فقر مهارتی داریم و نتوانستن مشکل اصلی است.

ما نمی‌توانیم به سوی نظام تعلیم و تربیت غیرمتمرکز برویم چون از جهت فکری برای ما منطقه ممنوعه است ولی این مسئله نباید باعث شود که ما کاهش تمرکز نداشته باشیم. کاهش تمرکز یک مطلب است و نظام تعلیم و تربیت غیرمتمرکز یک وادی دیگر

که ما اصلاً به آن فکر نمی‌کنیم. سند تحول بنیادین به ما این اختیار را داده که کاهش تمرکز را داشته باشیم.

ما معتقدیم که گفتمان‌سازی را باید به‌عنوان یک راهبرد دنبال کنیم. اقداماتی کرده‌ایم ولی بنده کافی نمی‌دانم. جلسه امروز برای من پیامی داشت و آن پیام این است که باید برنامه ویژه مدرسه را تبدیل به موضوعی کنیم که اولاً همه راجع به آن یک برداشت واحد داشته باشیم و ثانیاً مبلغ و مروج این فکر باشیم. به نظر می‌آید که شیوه‌نامه ارسالی به استان‌ها در سال ۱۳۹۷ را باید به طور جدی بازسازی کنیم. این کار را خواهیم کرد چون شیوه‌نامه ارسالی برای سه سال بوده و ما برای سال ۱۴۰۰ باید شیوه‌نامه نوینی را طراحی کنیم.

حساب کلاس‌های فوق برنامه از برنامه ویژه مدرسه جداست و بوم نباید تحریف شود. نیازسنجی یک ضرورت است. نیازسنجی را اولاً باید خود مدارس انجام دهند و ثانیاً باید ادارات کل نظارت کنند تا نیازسنجی در مدارس انجام شود و ثالثاً ما در ستاد باید برایش فکر کنیم.

در این زمینه ادارات محترم کل می‌توانند نقش زیادی داشته باشند. یعنی تشویق‌کننده، ناظر و حمایت‌گر باشند. در استان‌شان مدارس باید داد و ستد تجربه داشته باشند.

ما نباید برنامه ویژه مدرسه را محدود در ۲ ساعت تعیین شده بدانیم. اصلاً افکار و نوآوری مگر در ۲ ساعت می‌گنجد؟ چه بسا شرایطی فراهم شود که در یک مدرسه‌ای کارهای نویی انجام شود ولو آنکه در ۲ ساعت هم نگنجد.

ما در برنامه ویژه مدرسه به الگوی برنامه‌ریزی درسی مدرسه محور نیاز داریم که در آنجا معلوم شود نیازسنجی، تدوین هدف، انتخاب محتوا و... در سطح مدرسه به چه معناست.

یادداشت:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

